

Manteuffel, Jerzy

Międzynarodowy kongres papyrologów w Monachjum

Przegląd Historyczny 31/2, 295-298

1933-1934

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

KRONIKA

JERZY MANTEUFFEL

MIĘDZYNARODOWY KONGRES POPYROLOGÓW W MONACHJUM

Instytucja międzynarodowych kongresów papyrologicznych datuje się od czasów niedawnych. Pierwszy zjazd tego rodzaju został zorganizowany z inicjatywy Fundacji Egipologicznej Królowej Elżbiety w r. 1930. W zjeździe tym brali udział egiptologowie i papyrolodzy, którzy zjechali się w Brukseli z okazji setnego jubileuszu Muzeum Historji i Sztuki. Papyrologowie stanowili w Brukseli sekcję samodzielną pod przewodnictwem Dyrektora Instytutu Francuskiego Archeologii Wschodniej w Kairze i Prezesa Egipskiego Towarzystwa Papyrologicznego, prof. P. Jouguet'a. Na program tego zjazdu inauguracyjnego złożyły się w przeważnej mierze sprawozdania z rozwoju papyrologji w poszczególnych krajach i komunikaty o zamierzeniach na najbliższą przyszłość; Polskę reprezentował w Brukseli prof. St. Witkowski.

Na zjeździe tym został powołany do życia Międzynarodowy Komitet Papyrologiczny, na którego czele stanął P. Jouguet, a do prezydjum honorowego weszli F. G. Kenyon, G. Vitelli, † C. Wessely i U. Wilcken. Siedzibą Komitetu została Bruksela a sekretariat objął M. Hombert. Zadaniem tego Komitetu jest koordynacja ruchu naukowego w dziedzinie papyrologji, organizowanie zjazdów międzynarodowych i wydanie bibliografji papyrologicznej ¹⁾.

---

¹⁾ Por. mój artykuł: *Rozwój Papyrologji w latach ostatnich* w Kwart. Klas. VII, 2, 1933, str. 141—161 oraz *Nauka Polska* XV, 1932, str. 287—290.

Następny Kongres odbył się w r. 1931 w Lejdzie w związku z XVIII Międzynarodowym Kongresem Orientalistów, na którym papyrologowie stanowili sekcję autonomiczną pod przewodnictwem prof. D. Cohena z Amsterdamu. Polskę reprezentował doc. J. Manteuffel. Referaty i sprawozdania wygłoszone w Lejdzie obejmowały niektóre zagadnienia prawne, kwestje z historii języka i drobnej literatury greckiej, z historii gospodarczej i administracyjnej, pewne zagadnienia organizacji nauki i dalsze sprawozdania z rozwoju papyrologji na terenie poszczególnych krajów. Na zjeździe tym uchwalono projekt przedstawiony przez M. Homberta, dotyczący wydawania ogólnej bibliografji papyrologicznej wraz z van Hoesen'em i de Ricci'm, oraz projekt współpracy międzynarodowej scentralizowanej w Fundacji Egypciologicznej (F. E. R. E.) w Brukseli. Oprócz tego powołano specjalną komisję, która opracowała ujednostajnienie znaków i symboli w przyszłych wydaniach krytycznych. — II Zjazd Papyrologów uchwalił ponadto odbywać zjazdy papyrologów w odstępach dwuletnich.

Trzeci zatem Kongres został zwołany na 4—7 września r. 1933 do Monachjum. W porozumieniu z Międzynarodowym Komitetem Papyrologicznym organizacją zjazdu zajmował się komitet wykonawczy, wyłoniony przez Instytut Papyrologiczny i Historji prawa starożytnego w Monachjum, w osobach prof. W. Otto i L. Wengera jako przewodniczących i doc. E. Seidl'a jako sekretarza.

Jeżeli I-szy Kongres w Brukseli miał charakter informacyjno-sprawozdawczy, następny zaś w Lejdzie nie posiadał w referatach planu określonego zgóry, w wyniku jednak przyniósł szereg doniosłych uchwał o charakterze naukowo-organizacyjnym, to tego-roczny Kongres w Monachjum został nader starannie obmyślany pod hasłem ustalenia: 1) znaczenia papyrologji dla poszczególnych dyscyplin w obrębie wiedzy o świecie starożytnym i 2) związku papyrologji z pokrewnymi naukami, badającymi dzieje Egiptu późniejszego.

Część druga programu obejmowała komunikaty o postępie opracowywania materiałów z różnych zbiorów, o pracach charakteru pomocniczego itp.

Komitet organizacyjny zapewnił sobie współudział najwybitniejszych specjalistów w poszczególnych gałęziach wiedzy.

Udział uczonych w zjeździe monachijskim był nadspodziewanie duży, wynosił bowiem około 80 uczestników, podczas gdy sekcja papyrologów na Zjeździe w Lejdzie nie liczyła ponad 25 członków. Większość stanowili wprawdzie uczeni z rozmaitych uniwersytetów niemieckich, dość licznie jednak była reprezentowana Anglja i Italja. Polskę reprezentował doc. J. Manteuffel.

Na zjeździe monachijskim zostało ogółem ogłoszonych 14 referatów, przedstawiających znaczenie papyrologji dla poszczególnych gałęzi wiedzy o świecie starożytnym, oraz 15 komunikatów specjalnych.

W zakresie pierwszym P. Jouguet mówił o historii politycznej, F. G. Kenyon o historii literatury, Wilcken o dyplomatyce starożytnej, Martin o historii administracji, Eitrem — historia religjoznawstwa, Ghedini — historia kościoła, Collinet — historia prawa, Calderini — historia społeczna, H. J. Bell — bizantynistyka, Steinwenter — koptologia, Edgerton — demotystyka, Grohmann — arabistyka i Koschaker — papyrologja a historia prawa orientalistycznego na podstawie tekstów klinowych. Wykład Vitelli'ego o historii języka nie odbył się z powodu nieobecności prelegenta.

W zakresie komunikatów specjalnych Rostowcew i Welles przedstawili zdobycze wykopalisk w Dura Europos. Rostowcew mówił o niezmiernie doniosłym odkryciu papyrusów łacińskich z rzymskiego archiwum wojskowego, Welles natomiast interpretował niektóre dokumenty greckie pergaminowe. Następnie Mantuffel omawiał niektóre ciekawsze teksty ze zbioru uniw. Warszawskiego, przyczem inicjatywa założenia przez nas własnego zbioru papyrusów spotkała się z ogólnym uznaniem zebranych, a niektóre z omawianych tekstów zainteresowały uczonych niemieckich. W dalszym ciągu rozwijał Bilabel swe poglądy na zadania papyrologji w przyszłości i podał ciekawą interpretację pewnego dokumentu grecko-koptyjskiego. Schmitz w swoich interesujących wywodach udawadniał, w jaki sposób mogą papyrusy uzupełniać materiał archeologiczny. Z dalszych komunikatów wypadnie jeszcze zanotować Arangio-Ruiz'a i Krellera o papyrologji prawniczej, oraz Zuckera o nieznanym dotychczas epistrategu z Thebaidy. Kortenteil informował o postępie prac przygotowawczych do B. G. U. IX, a Skeat o t. VI Papyrusów Londyńskich, które będą zawierały teksty ptolemajskie z przewagą papyrusów Zenona.

Zimmermann omawiał jeszcze fragmenty papyrusowe z romansu. Kiessling referował o projekcie uzupełnienia słownika Preisigke'go, a Rupprecht o opracowaniu indeksów do Noweli Justynjana.

Prace tego zjazdu czysto naukowego zostaną opublikowane w specjalnym zeszycie publikacyj Instytutu Papyrologicznego i Historji prawa starożytnego uniw. Monachijskiego. Ale już teraz można stwierdzić, że obejmowały one horyzont bardzo szeroki i stały na wysokim poziomie wiedzy współczesnej. Wyniki obrad były również nader owocne. Cykl wielkich referatów w części

pierwszej udowodnił istotnie dużą rolę, jaką odgrywa obecnie papyrologja na terenie rozmaitych dyscyplin wiedzy w świecie starożytnym, a obraz ten wypadł tem trafniej, że został skreślony przez pióra najbardziej kompetentne. Komunikaty w części drugiej wykazały, jak żywotną jest jeszcze ciągle papyrologja, a ponadto zobrazowały intensywną pracę w różnych krajach europejskich nad dalszem opracowywaniem nowych materiałów. Osobiste wreszcie zetknięcie się i wymiana poglądów pomiędzy specjalistami w zakresie bardziej ograniczonym dały niejednen impuls do dalszej pracy badawczej.

Godną zaznaczenia inowacją było przeniesienie dyskusji z posiedzeń oficjalnych na zebrania wieczorne, gdzie grupy uczonych bezpośrednio zainteresowanych danem zagadnieniem spędzali długie godziny na owocnych dyskusjach w atmosferze zebrania towarzyskiego.

Zjazd został otworzony przemówieniem jednego z przewodniczących, prof. L. Wengera, a zamknięty przez drugiego, prof. W. Otto, który w gorących słowach podziękował przedstawicielom nauki zagranicznej za liczny udział w pracach kongresu.

Z okazji zjazdu została zorganizowana przez D-ra Hartmanna specjalna wystawa papyrusów i najstarszych rękopisów greckich w Bibliotece Państwowej oraz wystawa okolicznościowa w Seminarjum Egypciologicznem U. M.

W pierwszym dniu zjazdu urządono serdeczną owację tego rocznemu jubilatowi, seniorowi papyrologów niemieckich prof. U. Wilckenowi, podczas której prof. A. Calderini wręczył mu specjalny rocznik czasopisma „Aegyptus“, poprzedzając dłuższem przemówieniem w języku łacińskim.

Następny, IV-ty Zjazd Papyrologów uchwalono zwołać w r. 1935 do Florencji, w związku z XIX Kongresem Orjentalistów, który będzie obradował w Rzymie.